

הרב קוק או הפרט

שאלה: אולי, כיוון שדורנו מתעניין בפרט, אז הרב קוק שהוא כללי, עבר זמנו. אולי הוא כבר לא רלוונטי ועדיף חב"ד או ברסלב. עובדה שהם שובים את לב הנוער.

תשובה: הניתוח נכון לבד מפרט אחד: זה לא רק בדור הזה אלא בכל הדורות. תמיד האדם התעניין בעצמו, תמיד היתה לו אהבה עצמית מופרזת, תמיד היה לו יצר הרע שאמר: אני, אני. איננו נגד אהבה עצמית. הרי כתוב: ואהבת לרעך כמוך, סימן שצריך גם לאהוב את עצמו, אלא אנו מדברים על אהבה עצמית מופרזת.

אך מה שהתחדש עתה הוא שנטייה זו הפכה לאידיאל מרכזי, במקום האידיאל להיחלץ מן האגוצנטריות. אכן במאתיים שלוש מאות השנים האחרונות, הנטיות האינדיבידואליסטיות הולכות ומתחזקות במערב ואנו נגררים אחריו כמו זנב ומכריזים: שיוויתי את עצמי לנגדי תמיד, ושוכחים שרק אחד אומר: "אני", זהו ריבונו של עולם, ואנו משיבים לו: "הנני!"

כמובן, אין זה נכון שמרן הרב קוק הוא לא כלל ולא פרט. אומר זאת רק מי שלא למד דבריו. מרן הרב קוק הוא לא רק כלל ולא רק פרט אלא תורה שכוללת כלל ופרט, פרט וכלל, כלל שצריך לפרט, פרט שצריך לכלל. או ליתר דיוק, כפי שהגדיר זאת רבנו הרב צבי יהודה קוק: **הפרט - מתוך הכלל** ובשביל הכלל, ועיין מסילת ישרים סוף פרק יט.

עבודת ד' של הפרט היתה לפני אברהם אבינו. גם עבודה זרה היא פרט, ובדומה לנוסח בן ימינו של העידן החדש הזורם מתוך המזרח הרחוק האילי: "האלוהים שבי".

בס"ד.

אברהם אבינו הוא כלל. זו התרוממות עצומה. לאט לאט התרוממנו מן הבמות הפרטיות אל בית המקדש הכללי. מי שמדבר עתה על פרטיות חוזר אחורה אל הפרימיטיביות שלפני אברהם אבינו.

האמת היא שהגלות גם היא פרט. שלי שלי ושליך שליך. אפילו הרוחניות היא פרטית: עולם הבא שלי - שלי (עיין אורות קיא). עבודת ד' שלי - שלי. רגש שלי - שלי.

אך זו מחלה ולא בריאות. זה זמני ולא לכתחילה. ריבונו של עולם החליט שנחזור לכלליות. מתוך אותה כלליות, עשינו דברים מרובים: בניין הארץ, שיבת ציון, הקמת המדינה, ובמיוחד הצבא שלנו, שהוא שיא הכלליות. כאשר יש אחוות לוחמים והאחד מוכן להיהרג עבור חברו.

אנחנו הולכים ונעשים כלליים. יש מפרשים דרך דרוש את מאמר חז"ל ש"אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס" (סנהדרין צז א), עד שתכלה הפרטיות. אשרינו אשרינו שחזרנו להיות כלליים.

כמה מסכן הוא העולם המערבי - ואלו הנוהים אחריו מתוכנו - שהוא כל כך פרטי. עד כדי כך שהנישואים נופלים ואף לא מתחתנים. כי גם נישואים הם ראשית ההיחלצות מן הפרטיות.

אכן לכאורה נעים להיות פרטי ומרוכז בעצמו. יש אגדה של היוונים העתיקים על בחור ושמו נרקיס אשר הסתכל על הבבואה שלו במים, וכל כך הוקסם ממנה, שלא יכול להזיז את עיניו, הוציא שם שורשים והפך לפרח והוא הנרקיס. פרויד עשה מזה דגם נפשי של האדם הנרקיסיסטי, המוצא את כל סיפוקו בעצמו ומתוך עצמו.

לעומת זאת, רבותינו הקדושים סיפרו על בחור שבא למלא מים ממעין, קפץ עליו יצרו והראה לו את תלתליו היפים וביקש לטורדו מן העולם הבא. מיד נדר בניזיר כדי לגלח בסוף את הכל (נדרים ט ב).

נחזור לענינו. אכן להיות כללי הוא יותר קשה מאשר להיות פרטי, כדברי מרן הרב קוק: "אמנם עבודה קשה היא בייחוד שמירת התורה הכללית הממלכתית, עבודה הרבה יותר קשה מהשמירה של התורה היחידית ('מאמרי הראיה' 174), אך זו עבודתו המיוחדת של עם ישראל.

לכן "האדם צריך להיחלץ תמיד ממסגרותיו הפרטיות הממלאות את כל מהותו, עד שכל רעיונותיו סובבים תמיד רק על דבר גורלו הפרטי" (אורות הקודש ג קמז), "הנטייה הנפרזה אחרי הגורל הפרטי מבלי השקפה אל הטוב הכללי, הרי זו היא הדרך ההפוכה מדרך ד' הטבועה בכנסת ישראל... ונטיית הרצון אל הפרט וטובו בשיקוע ותמידיות, הרי היא מדרכי האמורי... לא לישראל הוא, וכדאי הוא לאיסור ולריחוק" (עין איה, שבת ב 127-128).

"והנה בהיותנו על אדמתנו ונבנה בית עולמים, היה הוא המרכז ומקום האחדות, על כן נאסרו הבמות הפרטיות, אף על פי שהיה אפשר להתאחד גם כן על ידי הבמות בקיבוצים קטנים. אבל הבקשה הקטנה מביאה פירוד מהמרכז הגדול, ותבטל אחדות האומה, שרק ממנה תצא תכלית רצון ד'" (עין איה ברכות א 76).